

Till Nordiska rådet

28 oktober 2019

Svar på skriftlig fråga från Nordiska rådet om adoptioner från diktaturer eller osäkra länder (E 7/2019)

Skriftlig fråga från Nordiska rådet

Den 26 juni 2019 ställde Nordiska rådet följande skriftliga fråga till Nordiska ministerrådet om adoptioner från diktaturer eller osäkra länder:

Utskottet för välfärd i Norden begär Nordiska ministerrådets svar till, hur de nordiska länderna arbetar med att säkerställa rättssäkra adoptioner och respekt för barnets bästa?

Frågan ställs mot bakgrund av ett medlemsförslag från Nordisk grön vänster om att "Stoppa adoptioner från diktaturer eller osäkra länder (medlemsförslag A 1806/välfärd)" som utskottet valt att inte gå vidare med.

Nordiska ministerrådets svar

Samtliga nordiska länder har tillträtt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och dess andra tilläggsprotokoll som bl.a. berör försäljning av barn. Barnkonventionen är inkorporerad i isländsk och norsk lagstiftning och den blir inkorporerad i svensk lagstiftning den 1 januari 2020. De nordiska länderna har också tillträtt 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. Dessa konventioner gäller också i Färöarna, Grönland och Åland.

Syftet med 1993 års Haagkonvention är bl.a. att säkerställa att internationella adoptioner sker med beaktande av barnets bästa och med respekt för dess grundläggande rättigheter såsom dessa erkänns i internationell rätt för att förhindra bortförande av, försäljning av eller handel med barn.

Nedan följer en översiktlig redogörelse för de förutsättningar som gäller för internationella adoptioner i de nordiska länderna. Redogörelsen bygger på bidrag från alla nordiska länder. En detaljerad beskrivning av adoptionsprocesserna i respektive land kan lämnas av ansvarig nationell myndighet.

Alla nordiska länder har inrättat centralmyndigheter enligt konventionens bestämmelser som auktoriserar och övervakar den eller de organisationer som förmedlar adoptioner och ser till att adoptionerna lever upp till konventionens krav och ländernas nationella lagstiftning. Som regel är det endast auktoriserade organisationer som kan förmedla internationella adoptioner. Det ställs höga krav på dessa organisationer både när det gäller organisationens kompetens på området, fokus på barnets bästa och att organisationen inte får göra ekonomisk vinning på sin verksamhet.

I samtliga nordiska länder ska den organisation som auktoriserats för adoptionsförmedling dessutom ha ett särskilt tillstånd gällande adoptionsförmedlingen från varje enskilt land, eller för samarbetet med enskilda myndigheter och organisationer i ett land. Ett sådant tillstånd är tidsbegränsat och gäller under två till fem år beroende på respektive lands regler.

Av Norges bidrag till detta svar framgår att Haagkonventionen har lett till en mera effektiv reglering av internationella adoptioner, mera kontroll, strängare procedurer och att adoptioner genomförs i myndigheters regi. Sammantaget ska detta ha bidragit till en ökad insats mot både oönskad och olaglig adoptionspraxis. Norge samarbetar endast med länder som har anslutit sig till Haagkonventionen med undantag för Sydkorea och Taiwan. I Norge är samarbete med icke-konventionsländer möjligt enbart under förutsättningen att landet har ett system som är i linje med konventionens principer. Alla länder som Norge adopterar ifrån är ansluta till barnkonventionen.

Liksom Norge anför Island i sitt bidrag att Haagkonventionen har lett till striktare regler och effektivare övervakning av internationella adoptioner och att ramverket för internationella adoptioner därför är annorlunda idag jämfört med innan Haagkonventionen började tillämpas. I Island har de nationella lagarna och reglerna om internationella adoptioner utformats enligt Haagkonventionens regler och de principer reglerna bygger på. Fokus ligger alltid på att adoptionen sker för barnets bästa. Island samarbetar med fem ursprungsländer som alla har anslutit sig till Haagkonventionen och barnkonventionen.

Sverige konstaterar att bestämmelserna om adoption successivt har stramats upp i takt med att kunskaperna om riskerna med internationell adoption har ökat. I Sverige kan adoption enbart ske från länder som har en lagstiftning eller annan tillförlitlig reglering som beaktar de grundläggande principer för internationell adoption som uttrycks i barnkonventionen och i Haagkonventionen. Samtliga av Sveriges för närvarande 24 samarbetsländer är anslutna till barnkonventionen. Gällande Haagkonventionen är alla anslutna förutom Sydkorea och Taiwan.

I Danmark genomfördes år 2014 en helhetsöversyn av adoptionssystemet som kom att ligga till grund för ett brett politiskt avtal om ett nytt adoptionssystem. Avtalsparterna var eniga om att "adoption først og fremmest skal tilgodese barnets behov. Dette må nødvendigvis føre til en forsigtig tilgang til området, hvor fokus på sikkerhed og legalitet i adoptionerne er i højsædet. Det har været vigtigt og et styrende princip i drøftelserne omkring en ny tilgang til området at have afsæt i hensynet til barnet." Avtalet resulterade i en ny adoptionslagstiftning i Danmark år 2016.

Danmark iakttar särskild försiktighet i valet av samarbetspartner i länder som inte har tillträtt Haagkonventionen, liksom vid ingående av samarbete med nya länder

som inte har tillträtt konventionen. Vid val av samarbetspartner är det avgörande att landets myndighetsstruktur, lagstiftning och praxis understödjer och är i överensstämmelse med Haagkonventionens principer och att länderna lever upp till de danska adoptionsreglerna. Av Danmarks för närvarande 12 samarbetsländer är alla anslutna till Haagkonventionen förutom Sydkorea och Taiwan. Danska myndigheter ska också godkänna samtliga matchningsförslag från utlandet för att säkra att dessa krav är uppfyllda i det enskilda fallet. Samma förutsättningar gäller i Färöarna och Grönland, som också omfattas av den danska centralmyndighetens tillsyn. Gällande Färöarna följer detta av ett samarbetsavtal mellan Färöarna och Danmark då Färöarna övertog kompetensen för detta sakområde år 2018.

I Finland reviderades lagstiftningen om adoption i sin helhet år 2012. Det allmänna och primära målet för revideringen var att främja barnets bästa vid adoption, bl.a. genom att förebygga de risker som är förknippade med s.k. enskilda adoptioner. Internationell adoption utan ett adoptionstjänstorgans medverkan kan erkännas i Finland endast om den har tillstånd från en särskild nämnd för adoptionsärenden. Sådant tillstånd beviljas bara om det barn som ska adopteras är släkting till den som söker adoptionen, den sökandes make eller om barnet varaktigt har vårdats av den sökande. Samtliga av Finlands nio samarbetsländer är anslutna till barnkonventionen. Gällande Haagkonventionen är alla anslutna förutom Taiwan. Denna beskrivning gäller även för Åland.

Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir
Justitsminister